

Sammanställning för åtgärdsområde

9. Genevadsån

Denna sammanställning baseras på allmän information om åtgärdsområdet som varje länsstyrelse har tagit fram samt information som fanns i VISS i september 2014. Det kan finnas ytterligare förbättringsbehov och krävas ytterligare åtgärder för att nå god status i åtgärdsområdets vattenförekomster än de som anges här. I det fortsatta vattenförvaltningsarbetet är en prioritering av angivna åtgärdsförslag viktig.

Länsstyrelserna kommer fortsätta arbeta i VISS även under samrådsperioden, och kommer där det behövs komplettera med exempelvis mer data eller fler åtgärder. Det kommer då att synas i VISS och kan skilja sig från informationen i detta dokument.

Inledning

Genevadsåns övre delar ligger i myr- och skogsrika områden medan de nedre delarna ingår i Hallands slättbygd. Sjöarealen i området är liten och vattenföringen uppvisar stora säsongsvariationer. I samband med höga flöden är ån översvämningsbenägen. Genevadsån har riksintressanta bestånd av lax och havsöring. År 2013 fann man exemplar av flodpärlmussla i Genevadsån. Stora naturgeografiska intressen knyts till åns ”vandrande” åmynning i Laholmsbukten.

Tillgången på grundvatten är god i området. De stora grundvattenmagasinen är koncentrerade till isälvsavlagringar i de nordvästra delarna som egentligen är en förlängning av Fylleåns dalgång med sina mäktiga gruslager. I de östra delarna av avrinningsområdet över HK håller åsarna som ligger högt i terrängen begränsade grundvattenförekomster. Området är i de östra delarna utsatt för hög deposition av försurande ämnen. I åtgärdsområdets sydvästra jordbruksintensiva område nära kusten förekommer generellt höga nitrathalter.

I Genevadsån är det endast ett fåtal vattenförekomster som inte uppnår god ekologisk status, tabell 1. De främsta miljöproblemen är miljögifter, försurning och fysisk påverkan. Endast två vattenförekomster har problem med övergödning ett fåtal har problem med främmande art.

Tabell 1. Fördelningen av ekologisk status per vattenkategori i Genevadsåns åtgärdsområde. Siffran anger antal vattenförekomster som klassats till hög, god, måttlig, otillfredsställande eller dålig ekologisk status. För grundvatten god kvantitativ- och kemisk status samt otillfredsställande kvantitativ- och kemisk status. Även totala antalet ytvattenförekomster (VF) som har sämre än god ekologisk status (GES) eller för grundvattenförekomster (GVF) god kvalitativ status (GKvS) och god kemisk status (GKeS) visas.

Status	Hög	God	Måttlig	Otillfredsställande	Dålig	Totalt antal VF < GES
Sjöar	0	3	2	0	0	2
Vattendrag	0	6	7	0	0	7
	God kvantitativ status	God kemisk status	Otillfredsställande kvantitativ status	Otillfredsställande kemisk status	Totalt antal GVF < GKvS kvantitativ status	Totalt antal GVF < GKeS kemisk status
Grundvatten	2*	2*	0	0	0	0

* De två grundvattenförekomsterna delas med andra åtgärdsområden.

Försurning

Större delen av området har en dålig eller måttlig motståndskraft mot försurning. Endast de nedersta delarna har rika jordlager som kunnat buffra det försurande nedfallet, i övriga delar av området krävs omfattande kalkning för att motverka försurningen. I åtgärdsområdet är en sjö och fem vattendrag försurade. Måluppfyllelsen för kalkningen ligger på mellan 85 – 98 % de senaste åren, mycket beroende på nederbördsmängderna. För att nå god ekologisk status uppskattas att kalkningen behöver utökas med ytterligare samt ytterligare åtgärder genomföras.

Betydande påverkan

Skogsbruket bidrar till försurningen genom att träden och därmed näringsämnen avlägsnas från marken vid avverkning och gallring, så kallat GROT-uttag. Även omfattande körskador på skogsmark kan bidra till att näringsämnen avlägsnas från marken som då försuras. Även om nedfallet av svaveldioxid har minskat kraftigt sedan 1990-talet är atmosfärisk deposition fortfarande en betydande påverkanskälla. Utsläppen av svavel kommer främst från förbränning av svavelhaltiga bränslen som kol och eldningsolja. Största delen av svavelnedfallet över landet kommer från utlandet och från internationell sjöfart.

Förbättringsbehov

Det finns sex vattenförekomster som har förbättringsbehov gällande försurning i Genevadsåns åtgärdsområde.

Åtgärder

Det pågår kalkning i ett antal vattenförekomster i Genevadsån. Under förvaltningscykeln 2009-2015 har det genomförts 361 kalkningar med flyg, 10 kalkningar med doserare och 5 kalkningar med båt i Genevadsåns åtgärdsområde. I åtgärdsområdet finns trots detta fortfarande sex vattenförekomster som inte uppnår god status med avseende på försurning. Som en generell uppskattning har bedömts att det finns behov av ytterligare kalkning i storleksordning 10 % av dagens kalkning. Dessutom bör det undersökas om möjligheten till ytterligare åtgärder i form av askåterföring och minskat uttag av GROT samt göras insatser för att minska körskadorna på skogsmark.

Miljögifter

Ett fåtal utsläpp från industrier eller reningsverk av betydelse finns i Genevadsåns åtgärdsområde. Ån har tidigare varit kraftig föroreningspåverkad av sockerbruks-verksamhet. Omfattande fiskdöd har inträffat till fram på 1990-talet. Förorenade områden finns från bland annat träimpregneringsverksamhet (arsenik), dock troligen liten spridningsrisk. Förhöjda halter av kvicksilver i fisk har uppmätts eller beräknas förekomma i alla ytvattenförekomster i avrinningsområdet. Samtliga dessa vatten-förekomster har därför klassats till "Uppnår ej god status". När det gäller kemisk status är de båda grundvattenförekomsterna i risk att inte uppnå god status. Anledningen är misstänkt påverkan av tungmetaller, industriella föroreningar och bekämpningsmedel.

Förbättringsbehov

Nio vattenförekomster är påverkade av miljögifter inom Genevadsåns åtgärdsområde. Det handlar både om förbättringar av förorenade sediment men även minska utsläppen av förorenande ämnen från befintliga verksamheter och deponier.

Åtgärder

Under förvaltningscykeln 2009-2015 har ett antal fysiska åtgärder genomförts för att minska problemet med miljögifter inom Genevadsåns åtgärdsområde. Efterbehandling av miljögifter har genomförts på 18 platser och 10 odlingar utan bekämpningsmedel har genomförts än så länge. Även sex skyddszoner har anlagts på jordbruksmark i syfte att minska näringstillförseln till ån. Dessa bidrar även till att minska tillförseln av bekämpningsmedel och bör därmed räknas in som genomförda åtgärder för att minska miljögiftsproblemen. För att ytterligare förbättra statusen med avseende på miljögifter i Genevadsåns åtgärdsområde har ett antal fysiska åtgärder föreslagits, tabell 2. Den sammanlagda kostnaden för dessa åtgärdsförslag har skattats till omkring en halv miljon kronor per år.

Tabell 2. Förslag på fysiska åtgärder i Genevadsåns åtgärdsområde som är i behov av förbättringar gällande miljögifter samt omfattning och kostnad (VISS 140915). För mer information om åtgärds-kategorier, se åtgärdsbiblioteket i VISS eller åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt.

Åtgärds-kategori	Antal åtgärder	Omfattning	Kostnad * (tkr)
Barriärer och sponter	1	-	-
Efterbehandling av miljögifter	1	-	181
Minskad användning av vägsalt	1	-	0
Odling utan bekämpningsmedel	2	-	-
Utsläppsreduktion miljögifter	1	-	370
Summa	6		551

- ingen beräknad omfattning eller kostnad

* kostnad beräknad utifrån schablon eller inlagda värden i VISS av Lst. Kostnaden är utslagen på respektive åtgärds livslängd.

Då kunskaperna om miljögifter idag är ofullständiga så behövs ytterligare utredning för att med säkerhet kunna avgöra vilka åtgärder som är effektivast för att uppnå god kemisk status. Det har beslutats om generellt undantag i form av ett mindre strängt krav för kvicksilver och kvicksilverföreningar i ytvatten, som ingår i bedömningen av kemisk ytvattenstatus. Anledningen till detta undantag är att de flesta åtgärder för att komma till rätta med detta bör sättas in på internationell nivå.

Fysiska förändringar och fysisk påverkan

De största fors- och fallsträckorna i Genevadsån är utbyggda av vattenkraften. Den akvatiska faunan som är knuten till dessa miljöer finns numera kvar i mindre och medelstora vattendrag, av vilket det finns en stor rikedom inom avrinningsområdet. En del av vattendragen i vattensystemet har blivit rensade och rätade för att öka jordbruks-produktionen. Fyra vattendrag uppnår inte god status på grund av fysiska förändringar i Genevadsåns åtgärdsområde.

Betydande påverkan

Genevadsån har inga problem med fysiska förändringar på sjöar men fyra vattendrags-vattenförekomster är påverkade av vattenkraft, rensningar och rätningar.

Förbättringsbehov

Fyra vattenförekomster har bedömts ha förbättringsbehov gällande fysiska förändringar. En har förbättringsbehov gällande flödesförändringar och tre behöver förbättras vad gäller kontinuitetsförändringar. Ingen vattenförekomst har bedömts ha problem med morfologiska förändringar och inga förbättringar krävs.

Åtgärder

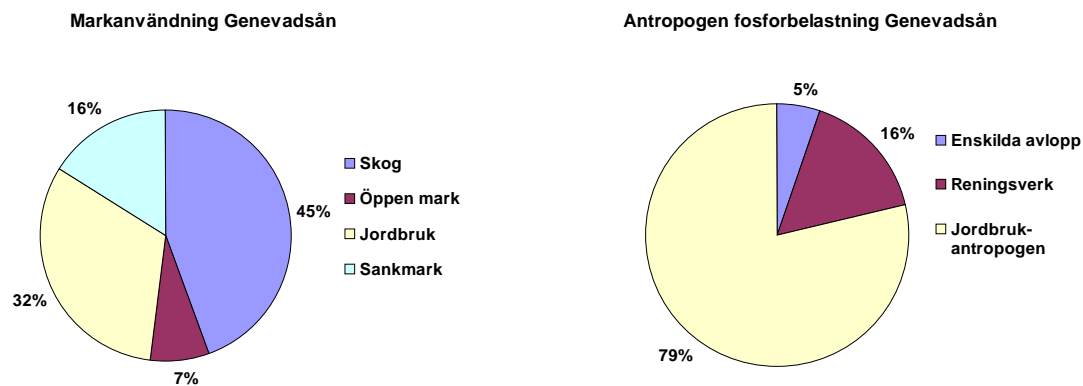
Under förvaltningscykeln 2009-2015 har en fiskväg i form av smolt- och basledare anlagts vid Öringe mölla. För att förbättra statusen i de fyra vattenförekomster som har problem med flödesförändringar och kontinuitet har ett antal fysiska åtgärder föreslagits, 6 fiskvägar eller utrivningar av vandringshinder och 2 restaureringar av rensade eller rätade vattendrag. Den sammanlagda kostnaden för dessa åtgärdsförslag har uppskattats till omkring 400 000 kronor per år. Kostnaden är beräknad utifrån schablon eller inlagda värden i VISS av Lst. Kostnaden är utslagen på respektive åtgärds livslängd.

Övergödning

Genevadsåns åtgärdsområde är ca 224 km², markanvändningen domineras av skog och jordbruksmark. Det årliga läckaget av antropogen fosfor från Genevadsåns åtgärdsområde uppgår till ca 4,8 ton vilket utgör 60 procent av det totala läckaget. Grundvattenmagasinen i de jordbruksdominerade västra delarna klassas som riskområde med avseende på främst jordbruks-påverkan. Kommunala grundvattentäkter med yttre skyddsområde finns vid Tönnersjö, Veinge, Perstorp och Gullbranna.

Betydande påverkan

Av åtgärdsområdets vattenförekomster har ca en fjärdedel problem med övergödning. Jordbruket dominerar, därefter följer utsläpp från reningsverk och läckage från enskilda avlopp, se figur 1.

Figur 1. Markanvändning och antropogen belastning av fosfor i Genevadsåns avrinningsområde.

Förbättringsbehov

Reduktionsbehovet för att uppnå god ekologisk status i de påverkade vattenförekomsterna har uppskattats till 96 kg P/år. Åtgärderna som riktas mot fosfor ger i de flesta fall även en effekt på kväve vilken tas med i beräkningen.

Åtgärder

Ett antal åtgärder har genomförts inom Genevadsåns åtgärdsområde för att minska problemet med övergödning, tabell 3.

Tabell 3. Genomförda fysiska åtgärder för övergödning i Genevadsåns åtgärdsområde (VISS 20140915). Omfattningen visar hur många ha, st, eller annan enhet som omfattas av åtgärden. Effekt och kostnad är den sammanräknade effekten och kostnaden per åtgärdskategori. För mer information om åtgärds kategorier, se åtgärdsbiblioteket i VISS eller åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt.

Åtgärdskategori	Antal åtgärder	Omfattning	Effekt (kg/år)		Kostnad * (tusen kr)
			N	P	
Minskat kväveläckage med fånggröda	7	427 ha	212	-	79
Vallodling i slättlandskapet	21	1 311 ha	0	0	390
Vårplöjning	8	261 ha	3 654	7	50
Skyddszoner i jordbruksmark	67	17 ha	-	-	360
Våtmark för näringsretention	1	0,7 ha	-	2	190
Summa			3 862	9	1 070

- ingen beräknad effekt

* kostnad beräknad utifrån schablon eller inlagda värden i VISS av Lst. Kostnaden är utslagen på respektive åtgärds livslängd.

I tabell 4 illustreras förslag på en kostnadseffektiv åtgärds kombination med åtgärder som ansetts vara tillgängliga och som uppnår en effekt på 384 kg P/år. Detta innebär att vi når reduktionsbehovet på 96 kg P/år med god marginal. Om de föreslagna åtgärderna utförs får det samtidigt en positiv effekt på kväveläckaget, vilket ännu inte beräknats på åtgärdsområdesnivå. Den sammanlagda kostnaden för de föreslagna åtgärderna är ca 1,7 miljoner kronor per år.

Tabell 4. Förslag på fysiska åtgärder för övergödning i Genevadsåns åtgärdsområde (VISS 20140915). Omfattningen visar hur många ha, st, eller annan enhet som omfattas av åtgärden. Effekt (fosfor, P, och kväve, N) och kostnad är den sammanräknade effekten och kostnaden per åtgärds kategori. För mer information om åtgärds kategorier, se åtgärdsbiblioteket i VISS eller åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt.

Åtgärdskategori	Antal åtgärder	Omfattning	Effekt (kg/år)		Kostnad * (tusen kr/år)
			N	P	
Anpassade skyddszoner	2	1,8 ha	-	75	18
Kalkfilterdike	1	159 ha	-	17	100
Minskat P-läckage vid spridning av stallgödsel	2	13 935 kg	-	76	125
Skyddszoner i jordbruksmark	1	26 ha	-	12	238
Strukturkalkning	1	419 ha	-	55	0
Fosfordamm	2	0,6 ha	373	49	27
Våtmark för näringsretention	2	46 ha	9 255	69	740
Åtgärdande av EA till hög skyddsnivå	1	57 st	-	3	67
Ökad rening av P till 0,1 mg/l vid avloppsreningsverk	1	57 st	57	28	426
Summa			9 685	384	1 741

- ingen beräknad effekt. * kostnad beräknad utifrån schablon eller inlagda värden i VISS av Lst. Kostnaden är utslagen på respektive åtgärds livslängd.

Främmande arter

Det finns ett antal för Sverige främmande arter som är helt eller delvis etablerade i och i anslutning till svenska sjöar och vattendrag. En del av dessa är så kallade invasiva arter vilket betyder att de kan tränga undan inhemska arter. I Genevadsåns vattensystem har främmande växt- och djurarter påträffats i både sjöar och vattendrag. Signalkräfta (*Pacifastacus leniusculus*) liksom laxparasiten (*Gyrodactylus salaris*) är exempel på främmande arter som kan påverka Genevadsåns växt- och djurliv negativt genom att sprida sjukdomar. Laxparasiten påverkar främst laxungar och smolt. Parasiten kan ha varierande negativ effekt på laxbeståndet beroende på bland annat vattenkvalitet.

Betydande påverkan

Laxparasiten, *Gyrodactylus salaris*, är den art som inom åtgärdsområdet som det finns risk för spridning till närliggande vattensystem. Det finns även risk för spridning och etablering av nya främmande arter från angränsande vattensystem. Därför är det viktigt med förebyggande åtgärder såsom information och rådgivning.

Förbättringsbehov

I Genevadsåns åtgärdsområde finns det sex vattenförekomster som behöver förbättras på grund av en främmande art, *Gyrodactylus salaris*. Det behöver också genomföras förebyggande insatser för att inte riskera betydande påverkan från främmande arter och spridning av laxparasiten inom vattensystemen.

Åtgärder

För de sex vattenförekomster som har betydande påverkan på grund av främmande art, *Gyrodactylus salaris*, har inga åtgärder genomförts och det finns inga förslag på fysiska åtgärder. Det är svårt att göra något när en art redan etablerats inom området. Som förebyggande åtgärd och minska risken för spridning behöver dock länsstyrelser och kommuner informera allmänhet och sportfiskare om risken med främmande arter och hur det går att minimera risken för spridning av laxparasiten inom vattensystemen.

Vattenuttag och skydd av dricksvatten

Det finns tre grundvattentäkter med yttre skyddsområde vid Tönnersjö, Veinge och Gullbranna. Samtliga kopplade till grundvattenförekomst som ingår i angränsande avrinningsområde. Tre vattenförekomster har bedömts ha vattentäkter som saknar erforderligt skydd.

Betydande påverkan

Dricksvatten kan bli förorenat av näringsämnen, miljögifter eller annat som kan göra att dricksvattnet inte klarar livsmedelsverkets krav från omgivande verksamheter inom åtgärdsområdet.

Förbättringsbehov

Förbättringsbehovet är att alla utpekade vattentäkter som inte har tillräckligt skydd idag ska åtgärdas. I Genevadsåns åtgärdsområde är det tre vattenförekomster som inte har tillräckligt skydd och där skyddet behöver förbättras.

Åtgärder

För att uppfylla kraven om tillräckligt skydd av dricksvatten (artikel 7:3 i ramdirektivet för vatten) ska Vattenskyddsområde (enligt föreskrifter med stöd av 7 kap miljöbalken och Naturvårdsverkets allmänna råd om vattenskyddsområden) finnas för alla allmänna vattentäkter. I undantagsfall, till exempel allmänna vattentäkter med liten förorenings-risk och som endast

försörjer ett mindre antal personer, kan dock tillräckligt skydd tillgodoses även med föreskrifter utformade med stöd av 9 kap miljöbalken.

När det gäller större enskilda vattentäkter (samfälligheter, turistanläggningar, sjukhus och dylikt) får lämpliga skyddsformer avgöras för varje enskilt fall. I Genevadsåns åtgärdsområde föreslås att tre vattenskyddsområden behöver förbättras genom att skyddsområde och föreskrifter ses över.